

Kritiekkort

'Clocks and clouds' van Ligeti wordt magie in uitvoering RFO

MUZIEK Wat heeft de compositie *Clocks and clouds* van doen met het filosofische essay *Of clouds and clocks*? Vormt de compositie voor twaalf vrouwenstemmen en orkest van György Ligeti een muzikaal commentaar op het werk van filosoof Karl Popper? In zekere zin wel. Ratio en muziek zijn bij Ligeti nauw verwant en Popper's beschouwing over orde en chaos heeft hem geïnspireerd.

Al sinds zijn jeugd in de Karpaten was Ligeti gefascineerd door uurwerken. Die belangstelling werd gewekt door de klank van de kerkklokken, én door een novelle van Gyula Krúdy waarin de tijd stilstaat en een weduwe een huis bewoont dat door haar man was volgestouwd met klokken, barometers en andere meetapparaten. De klokken tikken de tijd weg, terwijl de weduwe onveranderlijk thuis zit. Tijdens het lezen van het verhaal werd Ligeti bevangen door weemoed over het tegenstrijdige gevoel van tijd die wordt gemeten, maar verder volstrekt statisch verloopt.

Die emotie klinkt door in zijn *Poème symphonique* voor 100 metronooms, maar ook in *Clocks and Clouds* voor twaalf vrouwenstemmen en orkest uit 1973. Simpele tweetonige motiefjes laat hij in verschillende snelheden tegelijk spelen, zoals ook de metronooms

ieder hun eigen tijd wegtikken. De kracht van de compositie zit hem in het samenvloeien van de verschillende tijdsbelevingen. Aanvankelijk hoor je een individuele fluit, een fagot, een harp, ieder spelend volgens zijn eigen 'clock', maar bij het toenemen van het aantal instrumenten vervagen de afzonderlijke stemmen tot één beweeglijke klankwolk.

Bij een nauwkeurige, heldere uitvoering van het werk ontstaat een magische vorm van poëzie. Het Radio Filharmonisch Orkest en de 12 vrouwen van Cappella Amsterdam, beide geleid door Hans Graf, brachten deze muzikale en intellectuele uitdaging met grote overtuiging. Sterker nog: hun uitvoering van *Clocks and Clouds* warmde de zintuigen op voor de verdere composities die Graf voor zijn debuut in de ZaterdagMatinee had meegebracht. Zo gonsden de klankwolken in Debussy's *Nocturnes* inniger na Ligeti's aanraking. In Ravels sprookjesopera *L'enfant et les sortilèges* bleek zelfs verwantschap tussen het strakke kékéké van het kikkerkoor en de ritmes van Ligeti.

Bela Luttmer

Werken van Ligeti, Debussy, Ravel. Radio Filharmonisch Orkest, Cappella Amsterdam en solisten o.l.v. Hans Graf. Amsterdam, Concertgebouw, 7/4.